

Posudek na závěrečnou studentskou práci

Název práce: Integrace arabských výpůjček do češtiny

Typ práce: bakalářská

Autor práce: Aleksandar Columby

Autor posudku: Adam Pospíšil

	Hodnocení
Badatelská otázka/hypotéza	velmi dobře
Způsob práce/metodologie	výborně
Naplnění zadání	výborně
Práce s prameny a odbornou literaturou	výborně
Stylistická úroveň a struktura práce	výborně
Formální náležitosti (jazyková správnost, citace, odkazy, bibliografie)	výborně

Slovní hodnocení:

Ve své bakalářské práci Aleksandar Columby (dále autor) předkládá analýzu skupiny lexémů, které lze považovat za novodobé arabismy v češtině, a to na základě korpusové sondy. Autor srovnává kolokace zkoumaných výrazů v českém a arabském korpusu a vyvozuje z nich závěr, že u většiny z nich (12/18) v češtině nedošlo oproti arabštině k sémantické změně, zatímco u zbytku došlo ke zúžení významu či jeho negativnímu zabarvení (autorem nazývanému negativním příznakem).

Celkově třeba říci, že splnění zadání své práce se autor zhostil velmi solidně. Za největší klad práce považuji to, že se autor seznámil s potřebnou metodologií, tedy se základními nástroji využívanými v korpusovém výzkumu, a dokázal ji adekvátně ve své studii uplatnit. Patří k tomu i to, že při diskuzi výsledků (tedy konkrétních kolokací u jednotlivých výrazů) dokázal vyloučit parazitní prvky, které se v datech zákonitě objevily (jako třeba kolokace dané výskytem daného slova coby vlastního jména; snad s výjimkou slova *Ansár*, které je jakožto kolokát slova *šaría* v textu trochu nešťastně prezentováno jako „slovo z českého korpusu“ - autor sice následně vysvětluje, že *šaría* se v českých textech vyskytuje ve spojení s extremistickými skupinami, ale i tak by kolokát *Ansár aš-šaría* měl být ze sondy vyloučen jako název organizace). Autor také kriticky komentoval omezení této sondy daná např. povahou použitých korpusů či nízkou frekvencí některých lexémů, znemožňující relevantní analýzu jejich kolokability.

KATEDRA
BLÍZKÉHO VÝCHODU
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

Co se týče slabin předložené práce, jistý problém vidím v samotném vymezení tématu jako takového a přístupu k němu z hlediska toho, co od něj může čtenář na základě titulu práce očekávat. Předeseílám však, že tato kritika není míněna jako zpochybnění kvality autorovy práce na jeho bakalářském výzkumu, nýbrž spíše jako podnět do diskuze o významu takového výzkumu v širším kontextu. Pakliže je práce nazvána „Integrace arabských výpůjček do češtiny“, může čtenář předpokládat, že se bude jednat o lexikum, které je opravdu do češtiny do nějaké míry integrováno. Autor však sám správně při diskuzi vzorku vybraných lexémů deklaruje, že „znalost těchto slov u mluvčích češtiny nelze očekávat, a tím spíše nelze vůbec očekávat znalost jejich významu.“ Vychází tedy najevo, že se jedná o studii věnovanou použití cizích slov arabského původu v české publicistice (případně v trochu širším žánrovém spektru). Autor toto v zásadě sám říká, takže je to z jeho strany formálně v pořádku, ale bylo by možná lepší celou práci pojmenovat jakožto studii v rámci analýzy diskurzu. Bylo by to příhodnější proto, že se autor cíleně zaměřil na „současné výpůjčky“, tedy vrstvu, která má velmi málo společného s tradičně zkoumanými arabismy či dalšími výpůjčkami v pravém slova smyslu. Je totiž nasnadě, že to, co autor označuje jako změnu významu, je prostý důsledek toho, v jakém typu diskurzu se daná slova v českých textech objevují. Bylo by v takovém případě záhodno interpretaci výsledků formulovat explicitněji (autor je tomu nicméně velmi blízko, neboť z jeho prezentace výsledků v zásadě vyplývá, z čeho specifika kolokability zkoumaných slov pramení, a v některých případech dokonce podává detailní vysvětlení). S tím souvisí i následující ne zcela přesvědčivá teze: „Moderní slovní zásoba přichází v zásadě napřímo, například díky turismu či faktu, že lze čerpat přímo z původních zdrojů.“ Přestože si autor neklade za cíl vystopovat, kudy se dané výrazu do českých textů dostaly (což samo o sobě popravdě v případě tohoto lexika není moc složitá ani zajímavá otázka), považuji přinejmenším za diskutabilní předpoklad, že daná slovní zásoba se objevuje díky kontaktu s původními zdroji.

Přestože je to vzhledem k výše uvedenému spíše irelevantní, nebyl jsem také zcela přesvědčen diskuzí definice arabismů jako takových, a to v následujících pasážích:

„Slova, jež jsou považována za arabismy napříč světovými jazyky nejsou vždy nutně ryze arabského původu. Jejich první záznamy nemusí být v jazyce arabském, nýbrž mohou být poprvé zaznamenána v jiném jazyce a být tedy nearabského původu. Nicméně posléze se v arabském jazyce míra jejich užití zvýšila či byla arabským jazykem přenesena do jazyků dalších...“ (s. 19)

„Bud'to se významné rozšíření těchto slov do dalších jazyků odehrálo až po převzetí do arabštiny²⁸ anebo byla tato slova za arabismy označena mluvčími daného jazyka, jelikož do jejich jazyka byla přejata z arabštiny.“ (s. 23)

Možná jde jen o nejasnou formulaci, ale nevím, co je myšleno tím, že slova jsou „poprvé zaznamenána“. Definice arabismů může být v práci relevantní snad pro odlišení užití pojmů *mudžáhid* a *džihádista*. Jak autor naznačuje, v prvním případě by mohlo jít v pravém slova

KATEDRA
BLÍZKÉHO VÝCHODU
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

smyslu o daríismus (případně persismus či paštuismus?). Také přemýšlím, jak si představit to, že „jsou slova za arabismy označena mluvčími“.

Pokud jde o strukturu textu, je pojata velmi logicky a odpovídá jejímu cíli a metodě práce. Možno říci, že pasáže věnované historii kontaktu arabštiny se slovanskými jazyky by vlastně mohly být zásadně zredukovány, protože přímo nesouvisí s výzkumem této úzké skupiny slov. Jejich včlenění však autorovi nelze vyčítat, protože od formátu bakalářské práce se formálně vyžaduje zahrnutí kontextu tématu, který by jinak (např. v odborném článku) byl nadbytečný. Totéž platí i pro pasáž věnovanou diskuzi pojmu kolokace a využitých asociačních měr. To, že o nich autor pojednal, svědčí o tom, že tuto problematiku seriózně nastudoval. A týká se to i výkladu o problematice výpůjček – je dobře, že ho autor předkládá i přesto, že se vlastně v jeho výzkumu o výpůjčky příliš nejedná (viz výše). V samotném výkladu jsou některé nejasnosti, o nichž je možno diskutovat při obhajobě, např. následující formulace: „slovo, jež je více rozšířené mezi mluvčími, bude vždy upřednostněno před jeho ekvivalentem v nějakém jiném jazyce (i kdyby toto známější slovo patřilo do nemateřského jazyka mluvčího)“ Je-li slovo více rozšířeno, tak to znamená, že bylo upřednostněno – kauzalitu by to chtělo zformulovat lépe.

Za důležité považuji vyzdvihnout stylistickou úroveň práce. Přestože je možné v ní najít řadu dílčích formulačních či stylistických nedostatků, celkově vypovídá o autorových dobrých formulačních schopnostech. Za nevhodně zvolný stylistický aspekt lze považovat to, že autor sám o sobě většinou píše ve třetí osobě jako o autorovi, což text velmi zatěžuje. Na druhou stranu se málokdy vidí užití přechodníku či přídavného jména *srodný*, rozšiřujícího slovník čtenáře-staromilce.

Raději zdůrazňuji, že výše uvedená kritika je míněna jako soubor podnětů k diskuzi. Práci celkově hodnotím jako velmi kvalitně provedenou studii.

Otázky k rozpravě:

Kromě podnětů uvedených v předchozím bodě si dovoluji předložit následující drobnosti:

- Je slovo *kebab* vhodnější považovat za arabismus či turkismus?
- Jaké jsou výhody a nevýhody vymezení sémantiky slova skrze jeho kolokabilitu? Jaké jsou v případě takto specifického lexika? Co znamenají pro komparaci mezi slovy v různých jazycích? Jakou roli hraje to, že v jednom jde o slova na periferii lexika a v druhém o slova frekventovaná?
- Má smysl mluvit o (české) sémantice slov jako *Hamás* a *Fatah*? A *chalífa/chalífát*?
- Je ve zkoumaném vzorku nějaké slovo, které je opravdu možné považovat za přejímku do češtiny (s ohledem na mé námítky výše)? Jinými slovy, která ze slov jsou zajímavá z hlediska integrace do českého lexika?

**KATEDRA
BLÍZKÉHO VÝCHODU**
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

- (bonusová otázka) Jak se lexikum z práce liší od moderních arabismů např. ve francouzštině (slov jako *bled*)?
- Co je myšleno formulací „Kvantita a kvalita tohoto směru bádání vychází převážně z velkého množství výzkumného materiálu (z arabského jazyka) ve španělštině....“? (s. 8)
- Co je myšleno „racionálním přístupem“? (s. 11) Jde o heuristický přístup?

Celkové hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze dne 14.6. 2024

Adam Pospíšil

.....
podpis